

► Mitt inni í kirkjugarðinum stendur ein súla við einum krossi ovast, og presturin fór yvir til hesa súluna, steðgaði á at signa seg og siga eina bøn, men eg var so spent, at eg fekk ikki bíða. Eg visti frá teimum, sum høvdu verið har, hvønn veg eg skuldi fara, so meðan døturnar stóðu saman við prestinum, fór eg víðari, og nú var ikki trupult hjá mær at finna. Grøvin var vís!

Ein rørandi løta

Hetta var ein sera rørandi løta. Eg legði meg á knæ og stórgræt. Alt tað, sum eg ikki hevði sagt í 70 ár, kom út. 22. des í ár eru 70 ár, síðan pápi varð grivin har. Í fyrstuni lógu teir onkra aðrastaðni, men seinni lat ein greivi ella barónur jørð til ein kirkjugarð. Tað er italienski staturin, sum heldur gravimar. Sami steinur er uppi yvir hvørji einastu grøv.

– Eg hevði keypt blómur í Bologna kvöldið fyrri, men tað vardi eina góða løtu, áðrenn eg fekk lagt tær. Til endans reisti eg meg upp og fekk takkað prestinum, og vit greiddu honum frá, at hetta var pápi mín, og 70 ár vóru liðin, síðan hann doyði. Hann bað tá eina bøn uppi yvir pápa og fyrri okkum trimum, men hvat hann segði, veit eg ikki, tí bønin var á latíni.

Vit fóru so útum og settu okkumuttanfyri. Veðrið var av tí fagrasta. Døturnar siga so við meg, at um eg ynskti at fara inn aftur einsamøll, so skuldi tað vera nú. Og sjálvandi, har fari eg neyvan at koma aftur, so eg fór innaftur, eg var nokk harinni í ein hálvan tíma. Eg fekk so tonkt og sagt við meg sjálva tað, eg vildi siga, og eg fekk sagt farvæl. Eg havi ofta hoyrt og lisið um føroyskar einkjur, har menninir sjólótust og ikki sóust aftur, og hvussu ringt tað var hjá teimum, og í hesi lètuni skilti eg tær so væl, tí tá ið eg hevði verið á grøvini hjá pápa, fekk eg frið.

Kenni tey mest frá brøvum

Upp á fyrispurning um Mary minnst pápa sín, sigur hon, at hon minnst seg hava sitið á knøunum hjá honum inni hjá ommu síni í Skotlandi.

– Eg siggi rúmið fyrri mær enn, sigur Mary. Eg minnst leikutoyið, sum omma hevði uppi í hornaskápinum, tað, sum mær dámdi best at spæla við, var eitt kaleidiskop, og so hevði eg fingið eina dukku sendandi úr Føroyum.

– Pápi æt Robert Sutherland. Hann var føddur 17. september í 1921. Hann vaks upp í Beauli, ein lítil býur 10 míl vestan fyri Inverness. Omma og abbi arbeiddu hjá Lord Lovat, sum búði á Beaufort Castle. Nakað burturfrá slottinum liggja hesi smáu »farmcottages«, smá hús, sum hoyra undir slottið. Eg haldi, har eru seks hús, og omma og abbi høvdu so tað eina. Tey høvdu eitt stórt havastykki, har hevði omma ein hópin av grønmæti vaksandi, og nógv skuldi til, tí pápi og tey vóru 12 systkin, seks dreingir og seks gentur. Tað, eg minnst, búði eisini maður og sonur Margreth fastir inni har. Sonur Margreth, æt Callum, og hann er tann einasti, sum eg minnst rættiliga hagai burtursæð frá pápa. Seinni havi eg skrivað saman við ommu og abba og øðrum í familjuni, so tað er mest út frá brøvunum, eg kenni tey. Seinni fluttu vit til Black Bridge, og har er beiggi mín, Robert, føddur. Úr Black Bridge minnst eg bara, at eldur var í

Eg havi altíð ynskt at sleppa á grøvina hjá pápa, sigur Mary, men tað kom ikki í lag fyrrenn nú, 70 ár eftir at hann doyði

MYND: PRIVAT

kaminuni, mamma hevði ansað ov illa eftir, men hetta var sama kvöldið, sum deyðsboðini av pápa komu, so tað var ikki nógv at siga til. Hon hevur ikki havt tankar fyri tí.

Mary greiðir frá, at pápi sín av egnum vilja fór upp í herdeildina Lovat Scout, men Lord Lovat eggjaði øllum til at melda seg til. Ein av teimum eldri beiggjunum, Hughie, var eftir heima, tey fingi loyvi at behalda ein son, tí hann skuldi hjálpa til á garðinum.

Teir fyrstu, ið komu til Føroya

Í fyrstuni var Robert í venjingarlegum við Halkirk longur norðuri í Skotlandi, men seinni fóru teir til Føroyar.

– Pápi og teir vóru teir fyrstu, sum komu til Føroyar, hin 25. mai 1940. Teir vistu ikki, at teir skuldu til Føroyar. Teir hildu, at teir skuldu til Norðurnoregs, men frøin umborð var stór, tá ið teir skiltu, at teir vóru komnir til Føroyar. Mamma og pápi møttust so í Havn – »Love at first sight«, plagi eg at siga. Eg rokni bara við, at tað mann hava verið í eingilskmannadansi.

Mamma Mary, Elsa, var dóttir Theodor Wilhelmsen og Johannu Mariu. Tey búðu undir Varða. Elsa og tey vóru fimm systkin. Arnold, sum giftist við Jonu úr Vík, og Ulla, sum giftist við Thorstein Askham, vóru tey elstu. Hinar systrarnar giftust við hvør sínum hermanni, Hanna giftist við einum norðurrá, Mary við einum eingilskmanni og Elsa við einum skota. Allar tríggar fluttu av landinum í krigstíð, tað kann ikki hava verið lætt, hvørki hjá familjuni, sum eftir var, ella hjá teimum, sum fluttu.

Úr Føroyum ársgomul

– Eg mann hava verið um ársgomul, tá ið vit fóru úr Føroyum, sigur Mary. Vit fóru við einum troppaskipi og komu til Invergordon. Ta fyrstu tíðina búðu vit í Nairn, ein lítil býur í ein landnyrðing úr Inverness, men seinni fluttu vit til Beaufort. Pápi var í hernaðarlegum norðanfyri, men seinni verður hann sendur til Canada, har teir verða vándir í alpinari skíðrenning. Eg havi hoyrt søgur frá hesi ótrúliga longu tokferðini úr Boston til Canada. Nærmasti býurin æt Jasper, men sjálv venjingin fór fram uppi í Rocky Mountains. Eg minnst, at hann hevði keypt ymiskt til okkum í Canada, millum annað koddavár úr silki, har stóð skrivað á »To my wife« og niðast stóð Jasper. Eg havi enn eitt lummaturriklæði, sum hann keypti haryvuri.

Eitt systkinabarn mítt, sum er fyrrverandi lögreglumaður í Inverness, fekk mær avrit av soldárapappírnum hjá pápa, og har siggi eg, at hann eina ferð varð innlagdur, tí hann var særður í

beinunum. Pápi verður so sendur til Italia í flogfari til Napoli saman við Dick Gordon, einum øðrum Lovat Scout, sum eg seinni havi hitt mangar ferðir. Men áðrenn teir fara, er pápi eina stutta vitjan heima hjá okkum, og tað er seinasta ferðin, eg havi sæð hann.

Tað mann hava verið tíðliga um heystið, at teir fóru. Hann skrivaði brøv til okkum, men tey vóru sensureraði, so vit máttu gita sumt av tí, hann vildi siga okkum. Hann nevnrí tó í einum brævi, at hann vildi ynskt, at teir vóru »up there«, og tá meinti hann við Føroyar, tí har hann var, var als ikki gott.

Minnist einki frá túrinum

Hin 22. des. 1944 doyri pápi, sum eg havi greitt frá. Mary, mostir mín í Englandi, og maður hennara Stanley koma við toki til Skotlands og fáa okkum avstað aftur við til Englands at halda jól. Eg minnst onki frá tí túrinum, men mostir hevur seinni fortalt mær, at vit vóru sera vælkomnir, vermamma hennara var ógvuliga blíð við okkum, og vit fingi bestu songina í húsunum at sova í. Mary mostir hevði annars nógv um at vera, tí hon var ein av teimum ungu konunum, sum ikki hevði børn, og sum mátti í vápnadnaðin at arbeiða. Mary mostir fekk hjálpt mammu við eitt sindur av pengum, tí einkjupensión var ongin. Eg veit, at mamma fekk eitt lítið sindur av pengum, men hetta var alt ov lítið at liva fyri. Mamma fór so ein túr yvir til Belfast til Honnu, hina systrina. Báðar hesar mostrar mínar liva enn. Har leigaði mamma tvey rúm í Belfast, og henni so líkt, so byrjaði hon við at skrubba og skúra, so hvør pløging varð vaskað, men kortini høvdu bæði eg og beiggi mín fingið loppubít, og tá mamma klagði um hetta til húsa-vertin, fekk hon at vita, at hon kundi givið loppureiðrunum frið.

Mamma treivst ikki, so hon fór við ferjuni yvir aftur til Skotlands. Mamma fortaldi mær, at á túrinum úr Belfast og yvirum sat hon í salongini við Robert á knøunum, meðan soldátar gingu úti á dekkinum við mær, tí eg hevði kikhøsta.

Aftur til Føroya

Í Skotlandi fekk mamma samband við Sofus Poulsen, føroyska umboðsmannin og bað hann siga sær frá, um onkur føroyskur trolari kom til Skotlands. Hon fær so boð ein dagin, og fer avstað við tveimum smábørnum og einum stórum strákufferti, men trolarin var farin. Tað mann hava verið eitt sera stórt vónbrot, men seinni fekk hon so boð um ein annan trolara, sum vit so sluppu við. Gubbi mín Arkibald Askham, var maskinmaður við, og hann bað teir bíða eftir hesi einkjuni við tveimum

smábørnum. Skipið hoyrði heima á Tvøroyri, eg haldi púra vist, at tað var Leivur Øssurson. Eg minnst, at eitt band var spent frá koyggjuni hjá mammu og yvir í mína koyggju, har ein blikkspann hekk á. Hon mann hava verið ætlað til okkum at spýggja í.

Vit komu so á Tvøroyri, og eg havi so fingið at vita, at haðani kom so Óla Johan Viberg á nátt við okkum til Havnar. Vit komu á havnarskrivstovuna í Havn kl. 6.00 um morgunin. Tað bleiv ringt til Ullu mostir, at Elsa var her við báðum børnunum, og Arnold rann hvørt fótaspor oman á bryggjuna.

Vit komu heim í november mánaði 1945. Tað fyrsta, eg minnst herheima, var, at vit fóru at vitja ommu, sum lá á hospitalinum. Hon hevði havt náta-sjúkuna og hevði fylgisjúkur orsakað av hesum. Eg flutti inn til Ullu mostir og Torstein at búgva, meðan mamma og Robert fluttu inn til abba.

Eg fór í Nonnuskúlan at ganga og seinni í realskúlan. Onkuntíð, tá ið eg kanska var ósamd við onkran, kundu tey siga við meg, at eg ongan pápa átti, men eg bleiv ikki happað, soleiðis sum børn ofta verða í dag. Mamma mátti arbeiða sera nógv, so eg sá ofta lítið til hana. Hon arbeiddi í kolasøluni og gekk við rokningum. Umframt tað, skuldi hon eisini taka sær av abba, so ikki kann sigast annað, enn at hon var ófór.

Giftist við pennavininum

Áðrenn kríggjð hevði mamma havt ein brævavin á Bornholm, og nú aftan á kríggjð fara tey at skriva saman aftur. Tað er Einar, sum mamma seinni giftist við. Pápi – Einar – flutti heim til Føroyar, hann arbeiddi hjá Kampsax, og hann var við til at leingja Molan, og eisini oljukeini og øll vestara bryggja, har Saltsølan liggur, varð bygd tá.

Tá ið eg var 13 ár fluttu vit niður at búgva, inn til eg sum vaksni flutti heim aftur. Eg giftist við Asbjørn Stenberg, sum er úr Sandvík, og vit bygdu hús okkara ovast á trøðini hjá abba – undir Varða. Mamma og pápi fluttu eisini heim aftur í 80´unum. Pápi mann hava vitað, at honum var ikki langt liv lagað, og tí vildi hann, at tey komu heim aftur. Gud havi lov fyri at tey komu, tí eg dugi ikki at fyrstilla mær mammu einsamalla í eini íbúð í Danmark. Pápa dámdi væl urtagarðsarbeiði, og hann eigur stóran part av havanum hjá okkum í Havn. Nú eru tey so bæði deyð og somuleiðis beiggi mín, Robert, sum doyði 57 ára gamal fimm ár undan mammu.

Samanumtikið kann sigast, at við hesum túrinum til Italia saman við døtrunum, havi eg fingið tikið saman um liv mítt og sagt farvæl á virðiligan hátt við ein part av tí.

Gravsteinurin á grøvini. Tað er itališki staturin, sum heldur kirkjugarðin

MYND: PRIVAT